

נ/א/ק

6.3.1964

אל: מנהל אגף העתיקות והמוזיאונים

הנדון: שירות מוזיאון ישראל
בירושלים לבתי ספר
ולחינוך

במצורף קבל-נא תזכיר קצר בנדון.
אבקשך שחואיל בטובך להעביר העתק ממנו
למנהל הכלל של משרדנו והעתק ליו"ר הועדה
הישראלית לאונסק"ו.

ב ב ר כ ה

רחמני
ל"י

הצעה לשירות מוזיאון ישראל בירושלים לבתי ספר ולחינוך

מאת: ל"י רחטני, משרד החינוך והתרבות
אגף העתיקות והמוזיאונים

1. הצעות אלו הן תוצאה של סיור לימודי שערך הח"מ במסגרת מילגת אונסק"ו למן ה-1 בספטמבר 1963 ועד ל-31 לדצמבר אותה שנה בארצות סקנדינביה, ארצות השפלה, בריטניה הגדולה, צרפת ואיטליה. בסיור זה נבדקו שיטות החינוך לילדים ולמבוגרים ב-48 מתוך 93 מוזיאונים שביקרו, כן נערכו ביקורים בשלושה שרותי טלוויזיה לבתי-ספר (בשוודיה, צרפת ואיטליה) ובשרות רדיו לנוער (בצרפת); גוסף על כך נוהלו שיחות עם 18 מומחים לחינוך ולתחומה הקשורים בבקשות החינוך במוזיאונים.

במך הכל נוהלו כמאה שיחות יסודיות עם אישים שונים על נושאים שכללו הדרכה ופעולות נוער במוזיאונים; שירות הרבנות והשאלות לבתי ספר; שיחוף הפעולה בין הרדיו והטלוויזיה לבין המוזיאונים וכן הכנת סרטי חינוך. מכל המקומות הנזכרים לעיל נתקבל חומר רב במחובים להשלמת התמונה.

בחיותו במשרים השתתף הח"מ כמסקיף בוועידה הבין-לאומית של הועד לסרטי חינוך על הנושא: "חינוך היום ומחר - הכנון המקינים של מבטירי העור האודיו-ויזואליים". (הועידה נהכנסה בימים 11-15 בנובמבר 1963).

2. חלקה העיקרי שנלמד היה שכל ארץ מיוחדת לעצמה שרותי חינוך במוזיאונים בהם הוגדרו חוגי ההמענינות העיקריים שלה; גורווגיה ושוודיה הדגישו את מסורותיהן העממיות, ארצות השפלה את ערכי האמנות וטלאכת המחשבה וכן את העד האתנולוגי; בריטניה את שרותי המשאלה להשכלה כללית - החל בהכרת המולדת וכלה במדעי הטבע והטכניקה לצורך השלמת הלימודים בבתי הספרי המרוחקים מן המוזיאונים העירוניים; צרפת את ההוראת המורטאלית בבתי המוזיאונים - כהשלמת לשיעורים בכחה ואיטליה אועדה עמה אף היא צורך דומה.

שרותי חינוך אלה, שבדלו, בדומה למוזיאונים עצמם, בצורה מסיונית, יוצאים עמה מגדר האמפירי ונכנסים לשלב של הכנון על יסוד מחקר. עמה מביעים הדיחם הראשוניים של מחקרים ממין זה מהולנד ומצרפת ובקנה מידה גדול יותר - ממקסיקו, שם נערך מחקר מקיף לקראת פתיחת המוזיאון הלאומי הגדול במקסיקו סיטי. לאט לאט מחובשת אצות

והולכת דמותו של המוזיאון (המוזיאון הלאומי-המרכזי לא כל שבץ) כמרכז תרבותי-ציבורי כולל מרכז חינוכי - לימודי לנוער. על מרכז זה נשענים עתה יותר ויותר אולפנים לתעסוקה אמנותית או מחקרית עצמאית פחות או יותר - של קבוצות נוער מבני העיר ושרותים לתפוצה חומר מצוגתי - מקור והעסק, דגם, הסוגה והסבר, שיקומיות וטרטים לבתי הספר במחוז או במדינת. שירותים אלה מנוהלים, לפעמים על ידי מוסדות החינוך של העיר, המחוז או המדינה, אם גם משוכנים, על פי רוב, בחוף כחלי המוזיאונים, עובדים בשיתוף מלא עמם ואף נידונים מעודפי מוצגים ממחנותיהם.

3. מן האמור לעיל מתברר שרצוי לערוך החילה מחקר מוציאות חנוכי שיהא בו כדי להשיב על שאלות כגון: מה הם חוגי ההתעניינות של שכבות הציבור השונות בערים ובמבציותיהן; לאילו תחומים נוספים רצוי לחשב השומם לבו של צבור זה; מה הם צרכי החינוך לשקום המנאי לנוער העירוני ומה יוכלו אולפני המוזיאונים לתרום לכך; מה הם צרכיו של הנוער בישוב הכפרי או בעיירות המיתוח אב במקטור הקיבוצי במחוס חומרי התרבות ובאיזו מידה יוכל שרות בתי הספר שליד המוזיאון הלאומי לסייע במיפוק צרכים אלה.

מחקר כעין זה - אמילו יימצאו האנשים המבונים לערכו והכספים למימונו - יישכן זמן רב יותר משעומד עתה לרשותנו. מכל מקום נראה שלא תיחבן הקמתו של מוזיאון לאומי מרכזי במדינת מדינתנו מבלי לראוב - מראש - לניצול אוצרותיו ושרותיו למלוא תועלת הציבור - במידה שידועותיו והכספים העומדים לרשותנו ירשו זאת כבר עתה.

4. לפיכך מרשה לעצמו הח"מ להציע, לפי שעה, את האפשרויות הבאות לצורך הקמת שרותי חינוך ליד מוזיאון ישראל:
  - א. ליד מוזיאון ישראל יקום שרות מוזיאלי לבתי ספר ולחינוך (להלן השרות);
  - ב. השרות יוכל לשבון בבנין במוזיאון לילדים המוקם עתה בחוף בניני מוזיאון ישראל;
  - ג. כיון שהשרות מוקם לתועלתם של תלמידי העיר והארץ, מן הדין שהוצאות הקמת המבנים הנוספים והשרותים יכוסו על ידי משרד החינוך והתרבות, כנהוג בכל המקומות בהם קיים שרות בתי ספר ממין זה;
  - ד. אפשרי שעובדי השרות יהיו פקידים משרד החינוך והתרבות או שיהיו מוסאליים על ידו למוזיאון;
  - ה. על פי סדר העדימויות יהיו תפקידיהם כלהלן:

1. ארגון וניהול הדרכות בחוץ כחלי מוזיאון ישראל לאגפינו בהתאם לתכנית הלימודים הקיימת ולצורך השלמת הידיעות במולדת, גיאוגרפיה היסטוריה והיסטוריה של ארץ-ישראל; ידיעת התנ"ך, הכרת החומר המולקלוזי העשיר של עמנו במזרח ובארץ וכן חולדות האמנות והאומנויות במידה שהיפתחנה מחלקות נוספות במוזיאון ישראל בעתיד חורגת גם מסגרת זו על מנת שמוכל להקיף גם אותן.
  2. סדור ונהול של תצוגות למוזיית בנושאים שפורטו בסעיף 1 לעיל באולמות המיוחדים והמיוחדים לכך ונתנת אפשרות למגע ישיר בחומר תצוגתי למבקרים המודרכים.
  3. ארגון ונהול של סדרות קבועות של הרצאות, קונצרטים ותצוגות פרטי חרות לנוער ולמבוגרים.
  4. פיתוח נוסף של האולפנים של בית"ג בבולאל לציור, פיסול, קדרות ויתר מלאכת מחשבת לילדים ולנוער.
  5. שיתוף פעולה עם שרותי הילד והנוער ב"קול ישראל" ועם שרותי הסלויזיה הלימודית העומדת לקום, לשם מתן אפשרות לעריכת שידורים, הסכמיים, חידונים וכדומה, שמטרתם מקבילה למטרת ההדרכות במוזיאון - כפי שפורטו בסעיף 1 לעיל.
  6. הקמתם וניהולם של שרותי השאלה לבתי הספר בעיר ובארץ, הזקוקים לחומר הדגמה: מקור והעמק, דגמים, תמונות ותסבירים בנושאים שפורטו בסעיף 1 לעיל. במרוצת הזמן יצריך הדבר הקמתו של בית מלאכה קטן ליצור ארזוי תצוגה ולמשלוח וכן להכנת הדגמים וההקתקים.
  7. שיתוף פעולה עם הברה להסרטה לצורך הכנת פרטי חינוך ולימוד על הנושאים שפורטו בסעיף 1. פרטים אלה - נוסף על החוקלה שעשויים הם להביא לבתי הספר ולמוזיאונים שלנו - יוכלו לשמש גם את נציגויותינו בחוץ לארץ לשם השאלתם למוסדות החינוך והתרבות בארצות בהן הן יושבות.
- לח"מ נראה שהסעיפים 1-5 ניתנים להפעלה מידית, בתנאי שכמה מטובשים לאמנות ולאתריאולוגיה - שיוכשרו לכך במיוחד על ידי עובדי השרות - יועסקו בעבודה חלקית בהדרכה וכן שיתחוססו כמה עובדים להרחבת האולפנים.
5. אין ספק שהנוער בארצנו ובעיקר בני העולים החדשים, עמיד להטיף תועלת מרובה מהגשת החומר כפי שמוצע בסעיף 5 לעיל, במיוחד אם ישולבו בהם שידורי רדיו וסלויזיה טהאימיים.